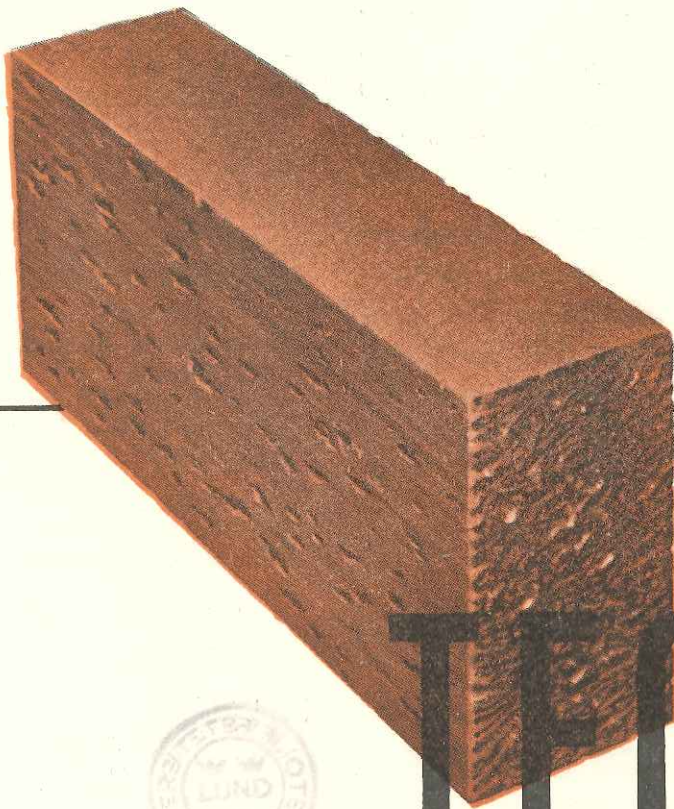

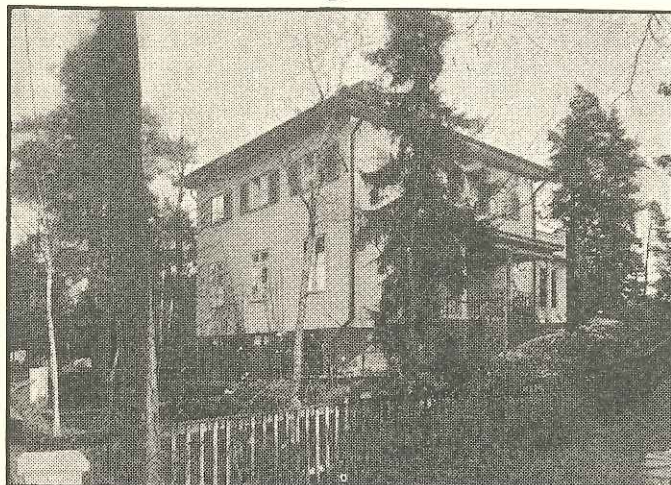
1 1936 INNEHÅLLER: Materialval vid planerandet av byggnader • Bostadsproduktionen • En större och en mindre villa av högporöst tegel • Sten på sten • Föreningsmeddelanden

TEGEL

P 296

Hemligheten

med god och sund ekonomi för såväl egnahemsvillan som gårdshuset är tegel från grund till tak, tegel från ...

TEGELBRUKENS FÖRSÄLJNING A-B

Bolaget är försäljare för de förnämsta bruken i Södermanlands, Upplands, Västmanlands och Stockholms län med en kapacitet på 100.000.000 st. sten per år, varav ungefär 70.000.000 st. murtegel.

I eget laboratorium undersökes samtliga produkter fortlöpande. De högsta anspråk beträffande kvalitet kunna därför uppfyllas och en jämn, högklassig produkt kan garanteras. Bolaget står med nöje till tjänst med förslag och offerter.

Våra broschyrer översändas gärna.

FASADTEGEL:
Lina, Röbo, Röbo-gula, S:t Eriks.

MURTEGEL:
Vanligt 1,7—1,9 kg/dm³.
Lättegel 1,45—1,6 kg/dm³.
Högporöst 1,0—1,2 kg/dm³.

Högporösa mellanväggsplattor. Taktegel. Bjälklagshältegel. Reveteringstegel. Klinttegel. Tegelrör m. m.

TEGELBRUKENS FÖRSÄLJNING A-B.

SVEAVÄGEN 21

STOCKHOLM

TEL. 23 31 15

TEGEL

1936

ORGAN FÖR
SVERIGES TEGELINDUSTRIFÖRENING

REDAKTOR:

C. A. STRÖMBERG

STOCKHOLM 1936

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Byggnadstekniska artiklar.

Bostadshus, Om tegel i —.* (Ing. Olof Frykfors)	97
Bostäder för barnrika familjer.* (Chefsark. Carl Melin.)	145
Brandsäkerheten hos tegelkonstruktioner. (C. A. S—g.)	66
Byggnaden och staden.* (Recension av John Baunge.)	161
"Byggnadsfrågor". (n)	43
Danska tegelvillor.*	86
Engelska tegelvillor.*	36
En teglets bok. (Recension av C. A. S—g.)	90
Fasadtegel, Om —.* (Ark. Olof Thunström.)	169
Flickläroverket i Göteborg.* (n)	45
Frostbeständigheten, Provning av —. ...	48
Fukten i väggar. (Ark. Gunnar Heimbürger.)	163
Förbud. (n)	168
Historia och framtid.* (John Baunge.) ...	73
Historik, En —.	109
Hornsey Town Hall.*	181
Höghus av tegel, Några synpunkter på—.* (Ing. Bengt Eriksson.)	79
Hyreshus i Västerås, Ett —.* (C. A. S—g.)	131
Konfektionshusen.	43
Landshövdingehusen på avskrivning. (n)	185
Landsarkiv i Härnösand.* (n)	69
Lidingö, Villa på —.* (Ark. Martin Hedmark.)	25
Ljudfilmsstudio.* (n)	44
Materialval vid planerandet av byggnader.* (Ing. Enock Lindbäck.)	1
Mellanväggar. (n)	111
Mellanväggar av tegel.* (John Baunge.)	88
Oslo, Tegel i —. (n)	144
På krigsstigen. (n)	186
Röbo gula. (n)	22
Samskola i Sölvesborg, Ny —.* (n)	70
Sandviken, Något om bebyggelsen i —.* (Stadsing. Thure Lydig.)	49
Silos av tegel.	47
Skador på fasadputs. (n)	190
Småhusbebyggelsen och det högporösa teglet.* (Ark. Georg Lindberg.)	62
Stockholmstrakten, En rundtur i —.* ...	105
Studentbostäder i Uppsala.*	142
Synligt tegel invändigt.* (n)	21
Taktegel och tegeltak.* (Ark. Einar Rudskog.)	121
Taktegel, Om —. (n)	140
Teglets utveckling. (n)	111
Tegelmurar utan murbruk. (C. A. S—g.)	135
Teglet upplever en renässans.* (F. Dickert)	157
Trähusen i Skåne. (n)	20

n = notis.

* = illustrerad artikel.

Typritningar. (n)	69
Tyska tegelvillor.*	38
Valv med kolonnrar.* (n)	69
Vattenhaltens betydelse för hållfastheten hos murbruk. (C. A. S—g.)	182
Vattentätthet hos tegelpannor. (n)	191
Vattenuppsugning. (n)	191
Villa, En modern —.* (n)	55
Villa från 1931, En tegel —.* (Ark. Georg Lindberg.)	40
Villa av högporöst tegel, En större och en mindre —.* (Ark. Georg Lindberg.)	17
Västeråsbebyggelsen under de senaste åren.* (Ark. Viktor Segerstedt.)	127
Växande hus.* (Ark. Martin Hedmark.)	25
Ur ett föredrag. (n)	68

Tegeltekniska artiklar.

Behandling av tegellera med ånga.	46
Ett sätt att tillvarata den värme som finnes i ringugnens rökgaser.* (Civ. ing. Olof Styrén.)	115
Frysningens inverkan på teglets porer.	72
Saltutslag på tegel.	72
Tegelformat i Italien. (n)	48

Diverse artiklar.

Bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden och dess inverkan på bostadsproduktionen. (Notarien E. Bring.) ...	57
Bostadskreditkassan. (n)	23
Bostadsproduktionen.* (Byråchef Bertil Nyström.)	11
Byggnadsarbeten för 47 milj. (n)	143
Byggnadskonjunkturerna. (n)	94
Detta byggdes för denne.* (n)	94
Egnahemsbyggandet. (n)	21
Förbud. (n)	43
Hem i Sverige. (n)	69
Lån för eget hem på landet. (Notarien E. Bring.)	31
Ohederligt. (n)	168
Ombyggnadslån. (Notarien E. Bring.) ...	93
En reklamartikel. (Red.)	113
Saklig reklam. (C. A. S—g.)	52
Saklig reklam, Än en gång —. (C. A. S—g.)	101
Småstugebyggnader. (n)	70
Socialt. (n)	23
Statsunderstöd åt hantverkmästare för utbildande av lärlingar. (n)	111
Sänkta inteckningsräntor. (n)	189
Teglet i fackpressen 1935. (n)	44
200-åriga avhandlingar om taktegel. (Amanuens O. Englund.)	95
Törsten. (n)	22

OBS! Vid inbindning av årg. uttages detta blad. Det med detta hophängande bladet inneh. endast annonser.

Materialval vid planerandet av byggnader.

*Några anteckningar av
Ingenjör Enok Lindbäck.*

Materialförsäljarens insats.

För den med bygnadsverksamhet sysslade fackmannen: arkitekten, ingenjören och byggmästaren hör det till ordningen för dagen att bli uppvaktad av en rad materialförsäljare, vilka var för sig tala för och rekommendera de material, som råka ingå i deras kollektion.

Men ej blott fackmannen får känning av materialförsäljaren. Privatmannen, som hos vederbörande bygnadsnämnd gjort ansökan om byggnadslov för en planerad byggnad, blir i allmänhet så gott som genast uppvaktad av materialförsäljare, vilka i vällovligt syfte söka bibringa honom övertygelsen om vilken fördel det är att använda det eller det materialet till ifrågavarande byggnad.

Härmed vare ingalunda sagt, att försäljare i gemen söka "lura på" den byggande allmänheten olämpliga eller undermåliga material. Närmast skulle man väl vara böjd att ge materialförsäljarna ett erkännande för deras nit att söka göra bekant för den stora allmänheten, att den tekniska utvecklingen gett oss vissa nya material, som på ett bättre sätt än förut varit fallet kunna tillgodose de alltjämt växande

anspråken på ändamålsenlighet och prisbillighet.

Kundkretsen för materialförsäljarna är i vidaste mening heterogen.

Fackmannens insats.

I bästa fall har den part, som planerar en nybyggnad, vänt sig till en fackman för att erhålla ritningar till den planerade byggnaden jämte föreskrifter eller råd och anvisningar om lämpligaste material härtill.

I andra fall åter inskränkes fackmannens uppgift uteslutande till planlösningen, varvid uppdragsgivaren i förväg bestämt det material, som skall användas. Bestämmande för materialvalet har kanske i sådant fall varit ingrodda föreställningar, mer eller mindre främmande för det aktuella läget på marknaden.

I ytterligare andra fall anser den person, som planerar ett bygge, att det ur "besparingssynpunkt" blir förmånligast att icke anlita någon fackman alls, då man med vissa modifikationer kan bygga sitt hus efter någon förebild i grannskapet. Materialvalet blir nog mången gång bestämt av en slump. Kommer blott materialförsäljaren vid lämplig tidpunkt och framlägger kalkyler, som visa att hans ma-

terial t. ex. per m² väggyta räknat är så eller så mycket billigare än konkurrerande fabrikat, och om dessa ur sitt sammanhang lösryckta siffror godtagas utan kritik, kan det lätt hända, att man väljer ett material, som vid medräknande av alla de på byggnadskostnaden inverkanse faktorerna, medför högre byggnadskostnad än om ett annat material hade valts.

Försäljaren, fackmannen, lekmannen.

Materialförsäljarnas huvudintresse är av lättförklarlig anledning i allmänhet allt för ensidigt inriktat: att få sälja sitt material. Hos en del försäljare är detta intresse ibland så ensidigt, att de ej tveka att förorda sitt material, om de härigenom ha utsikt att få en större eller mindre order, även om de veta eller borde veta att ett annat i marknaden förefintligt material för det föreliggande fallet vore lämpligare än det av dem företrädda. I det fall fackmannen får avgörandet om byggnadsmaterialet i sin hand, kan väl denna materialförsäljarens ensidighet i viss mån elimineras, då fackmannen har förutsättningar att avgöra, huruvida försäljarens uppgifter om materialet äro riktiga eller ej. För lekmannen, till vilken kategorien byggande allmänheten med vissa undantag kan hänföras, är denna kritiska granskning av meddelade uppgifter från representanter för olika byggnadsmaterial ytterst vansklig, ja, oftast helt utesluten, då man ej kan begära, att allmänheten skall behärska en mängd byggnadstekniska detaljer.

Man utgår från trähus...

Lekmannen utgår väl i allmänhet, åtminstone vad landsbygden beträffar men även i municipal- och industrisamhällen, ja också i många städer, från det av gammalt brukliga byggnadssättet: *trähus* med eller utan reivering och gör sina kalkyler med

utgångspunkt från kostnaderna för dessa byggnader.

Denna under generationer nedärvda uppfattning att trähuset, där det av byggnadstekniska skäl kan ifrågakomma, *fortfarande* är det under alla förhållanden billigaste, har tyvärr blivit så ingrodd i det allmänna medvetandet, att fackmannen har all möjlig möda att övertyga vederbörande uppdragsgivare, att trähuset numera endast under *vissa* förutsättningar är billigare än t. ex. ett hus, uppfört av ur värmeisoleringsynpunkt högvärdiga murstensmaterial. Bortser man från skillnaden i kvalitet mellan å ena sidan trähuset och å andra sidan stenhuset och försummar man vidare att taga hänsyn till underhålls- och reparationskostnader samt "livslängd" på de båda slagen av byggnader, blir trähuset nämnvärt billigare än stenhuset

Slottsmöllans

Fasadtegel { Slottstegel Handslagen

i vacker mörkröd färg
ge åt fasaden ett
gediget utseende.

Slottsmöllans Tegelbruk

HALMSTAD

Tel. 1416

endast i det fall, att väggarna panelas ut- och invändigt.

... men finner stenhuset förmånligare.

Om åter anspråken på trähuset ökas därhän, att väggarna utvändigt reveteras och invändiga väggar och tak putsas, blir skillnaden i kvalitet mellan trä- och stenhuset något mindre. Men kostnaden ökas dock i detta fall i motsvarande grad, varför kostnads-skillnaden blir så obetydlig, att den besparing, som uppnås genom att bygga av trä, icke uppväger nackdelarna av den trots allt förefintliga kvalitets-skillnaden.

Detta är en sak, som ej nog ofta kan påpekas för dem som ha att bestämma om material till sådana byggnader, där valet kan komma att stå mellan murverk och trä. Det är också anledningen till att jag i detta sammanhang och som ett belysande exempel återkommer till vad jag i ett föredrag den

17 maj f. å. i Sveriges Tegelin-dustri-förening — publicerat i denna tid-skrift 3:e kvartalet 1935 — i förbigå-ende berörde om en byggnad, där va-let beträffande material stod mellan reveterat trähus och tegelhus.

Ett 2-vånings affärs- och bostads-hus.

I Eskilstuna har under föregående år uppförts ett 2-vånings affärs- och bostadshus med plandisposition enligt vidstående, av Kooperativa förbun-dets arkitektkontor upprättade rit-ningar. Enligt de direktiv, som läm-nades samtidigt med uppdraget, skulle byggnaden uppföras av trä. Utvändigt skulle träväggarna reveteras och in-vändigt skulle samtliga väggar och tak även putsas. Dessutom skulle enligt gällande författningar vissa brandmurar anordnas. Ritningarna å figurerna hänföra sig till detta trä-alternativ, varav bl. a. framgår brand-murarnas läge.

A.-B. FÖRENADE TEGELBRUKEN

LINKÖPING - TELEFON 201

rekommenderar
sina tillverkningar av

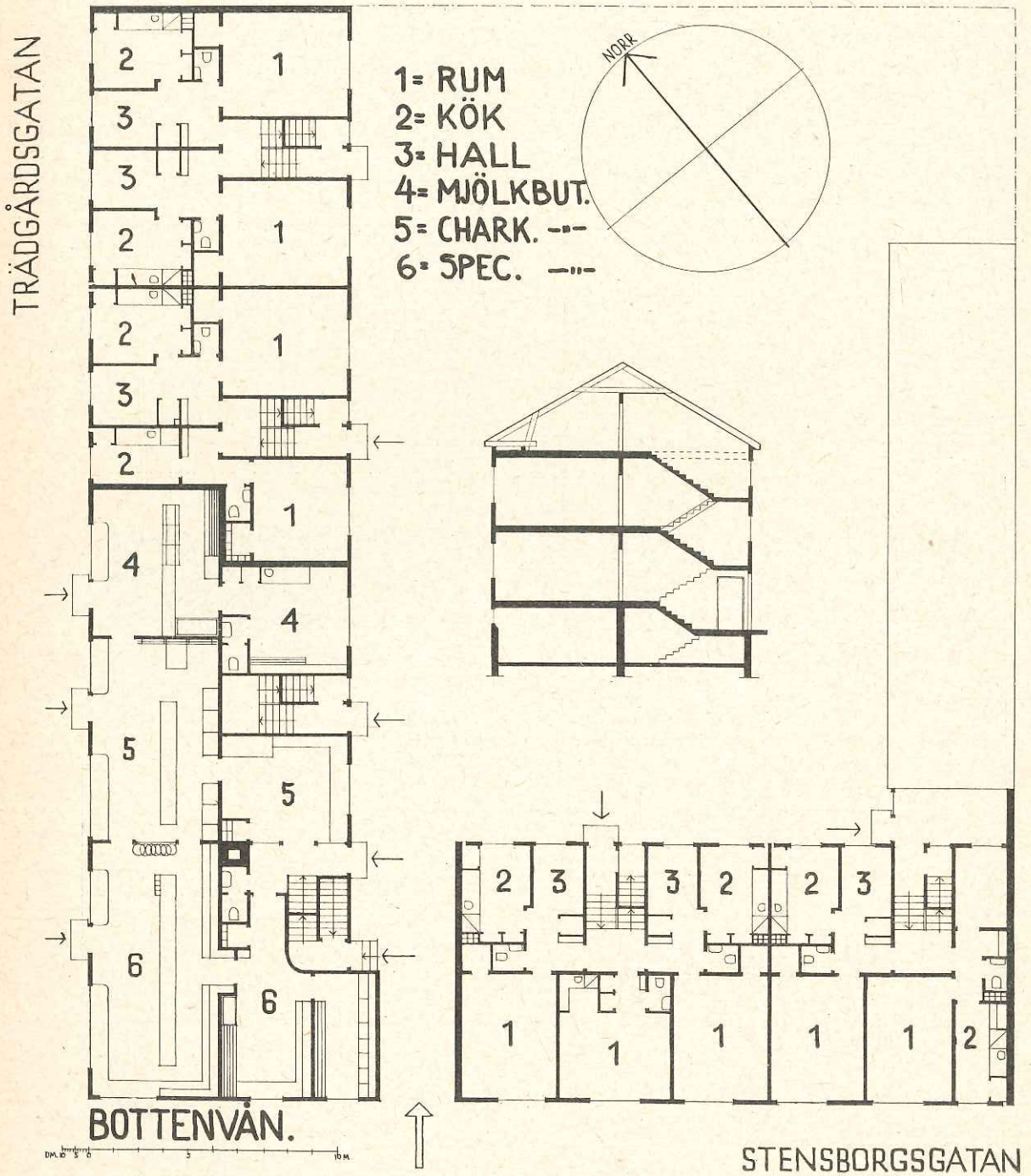
3"×5"×10" lättmurtegel 1,6 ■
3"×5"×10" högporöst murtegel 1,2
och mellanväggsplattor

BEGÄR VÅRA BROSCHYRER :-: INFORDRA PRISUPPGIFTER

Kostnadsjämförelse.

Redan vid uppdragets erhållande framhöllo vi för uppdragsgivaren, att ett tegelhus troligen ej bleve nämnvärt dyrare än ett trähus enligt de givna förutsättningarna. Beställaren var dock från början ej övertygad

härom, men lämnade oss sedermera i uppdrag att verkställa en kostnadsjämförelse mellan alternativen trä resp. stenhus. Denna kostnadsjämförelse utföll till stenhusets förmån, varför byggnaden sedermera uppfördes av tegel.

tricosal

betongglättningsmedel

Egenskaper och fördelar:

Stor, oöverträffad vattentätande förmåga

Flytande, blandar sig lätt och likformigt med vattnet

Gör betongen plastisk med c:a 25 % reduc. vattencementtal

Ökar betongmassans arbetbarhet

Obegränsad hållbarhet

Minskar betongens krympning

Fri från för betongen skadliga ämnen

Angriper ej hud eller kläder

Ekonomisk i användning

*Tricosal är provad vid
Statens Provningsanstalt och
Kungl. Tekniska Högskolan
Tricosal förordas av
ledande betongfackmän*

Vattengenombrott tätat på ett par minuter med Tricosal S III (snabbbindande).

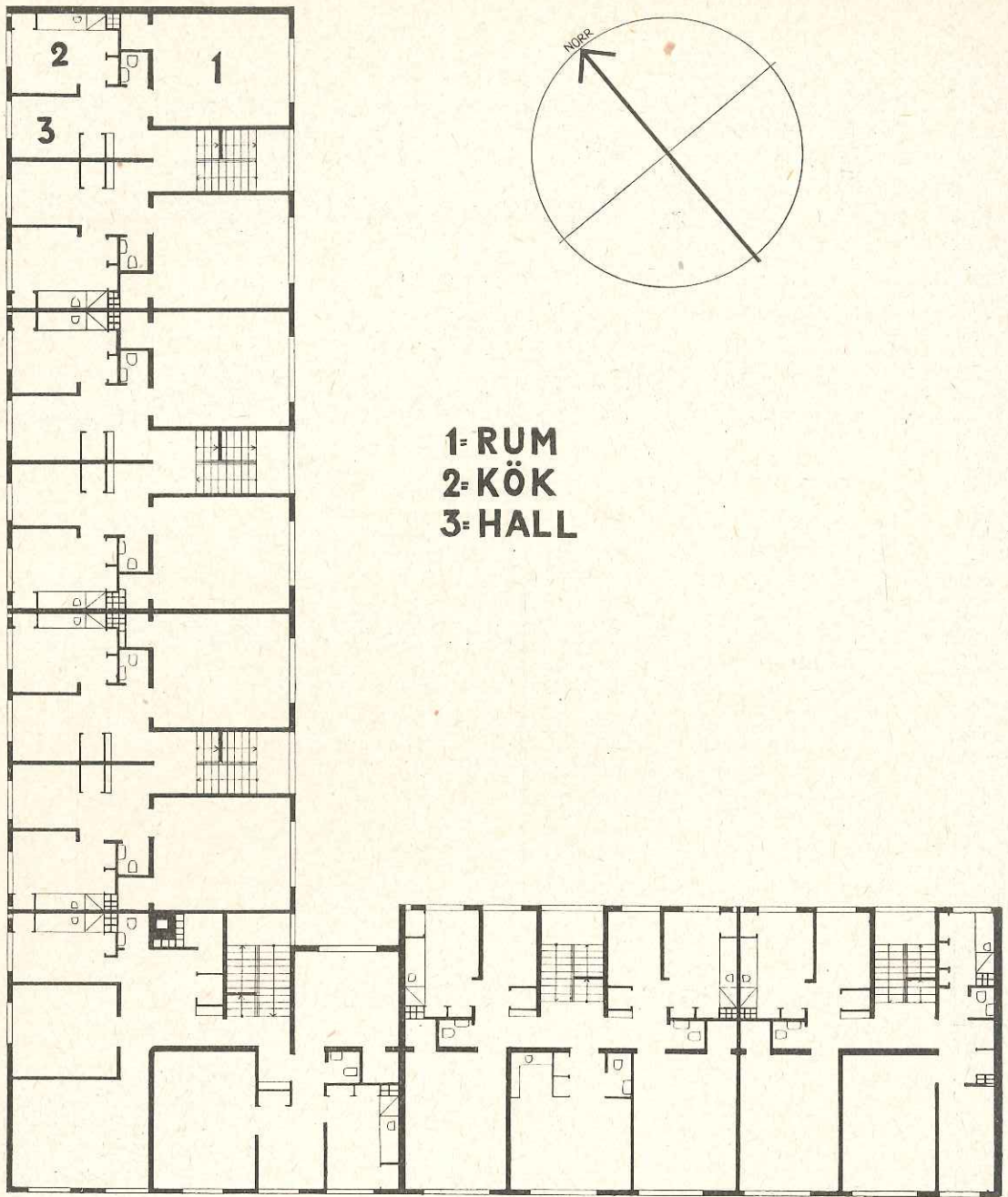
Allmänna Handelsaktiebolaget

BRUNKEBERGSTORG 13

STOCKHOLM

TEL. 11 83 02, 11 83 12

Auktoriserade försäljare: A.-B. Byggnadsvaror, Stockholm, Uppsala, Kalmar
Bröderna Edstrand A.-B., Malmö — Handelsaktiebolaget Karl Olsson, Karlstad.

VÅN. 1 TR.

REM-, KUGGHJULS- och LINSMÖRJOR
PRESENNINGS- och REMOLJOR

A. E. Fernstedt & Co. Motala

Telefon 107

Etablerad 1890

Begär offert

Huvudsiffrorna i kostnadsförslaget för träbyggnaden utgjorde:

Byggnadsarbeten	199 000:—
Värme- och sanitetsanl.	28 000:—
Målningsarbeten	12 200:—
Elektrisk installation	7 800:—

Kronor: 247 000:—

Kostnadsjämförelsen mellan tegel- och träalternativen framgår av tabellen nedan.

Skillnaden mellan nedan specificerade arbeten,	
för tegelalternativet	28 528:—
och för träalternativet	24 188:—
utgör	4 340:—
Med tillägg av administrationskostnader etc., ca 15 % = ...	660:—
utgör den totala skillnaden	
	<u>Kronor 5 000:—</u>

J ä m f ö r a n d e k a l k y l för byggnaden uppförd av tegel i stället för av trä. Byggnaden tänkes i detta fall uppförd med ytterväggar av 1-stens högporöst tegel samt hjärtväggar och väggar kring trapporna av 1-stens lättmurtegel, trappor och vilplan med stomme av betong, belagda med cementmosaik. Kostnaderna för nämnda arbeten beräknas enligt följande:

Murning med 3"×5"×10" högporöst tegel	64 200 sten	à 150:—	9 630:—
Murning med 3"×5"×10" lättmurtegel	60 400 ,,	à 150:—	9 060:—
Sträckankarjärn och järnförstärkningar	5 000 kg	à 0:50	2 500:—
Trappsteg, belagda med cementmosaik	250 m steg	à 20:—	5 000:—
Vilplan i trappor: betongkupor, belagda med mosaik	75 m ²	à 25:—	1 870:—
Ökad schakt på grund av större yttermått	45 m ³	à 4:—	180:—
Ökat yttertak på grund av större yttermått	32 m ²	à 9:—	280:—
			<u>Kronor 28 528:—</u>

Häremot svarande kostnader i träalternativet utgöra:

Ytterväggar: 3" plank, 2 lag papp, 2 lag 1" spräckpanel, Idealatta + rörning	990 m ²	à 12:25	12 100:—
Mellanväggar: 2½" plank, 2 lag spräckpanel, 2 lag rörning, läkt + papp	790 m ²	à 11:25	8 900:—
Trätrappor	250 m steg	à 9:—	2 250:—
Vilplan i trappor: bjälkar, underpanel, dubbelrörning + 1 ¼" golvträ	75 m ²	à 12:50	938:—
			<u>Kronor 24 188:—</u>

Som av tabellen synes skulle kostnadsskillnaden enligt denna beräkning utgöra 5 000 kronor till stenhusets nackdel. Härtill måste emellertid anmärkas, att i denna summa ingår en merkostnad för brandsäkra trappor och trapplan med 6 870 kronor minus 3 188 kronor eller 3 682 kronor. Efter sedvanligt tillägg av ca 15 % utgör denna merkostnad för trapporna 4 250 kronor.

Detta innebär sålunda, att tegelhuset med *brandsäkra trappor* beräknades kosta 5 000 kronor eller 2 %, och tegelhuset med trätrappor 750 eller 0,3 % mer än det reveterade trähuset.

Byggnaden har uppförts i "egen regi" med civilingenjör Evert Strokirk som ansvarig byggmästare och kontrollant. Den direkta arbetsledningen har omhändertagits av byggmästare O. F. Karlsson, Eskilstuna, och materialanskaffningen har i samråd med arbets-

ledaren ombesörjts av byggherren, Eskilstuna Konsumtionsförening.

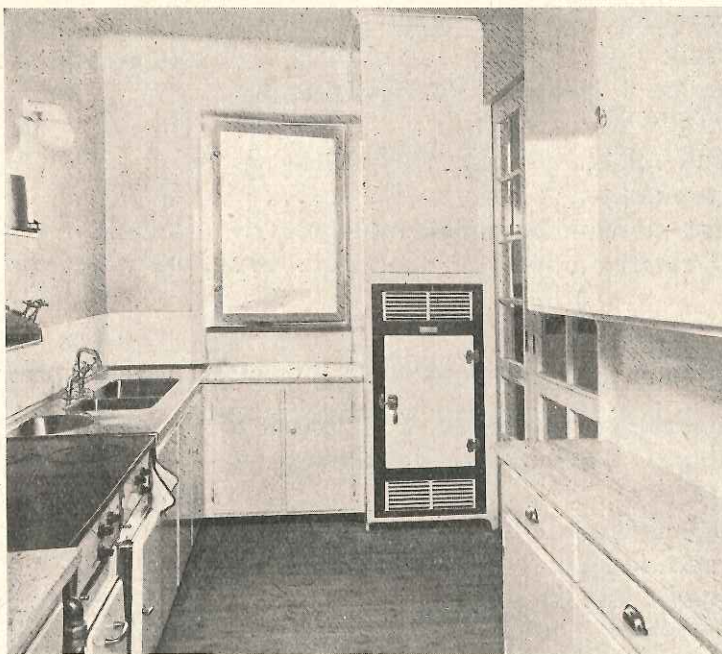
De verkliga byggnadskostnaderna.

I vilken mån hava nu dessa beräkningar verifierats eller kullkastats av verkligheten? Ha beräkningarna visat sig hålla sträck eller ej?

Innan dessa frågor besvaras, bör det nämnas, att rätt stora ändringar sedermera gjorts på de ritningar, som ursprungliga upprättades och vilka lågo till grund för kostnads kalkylerna. Den ökning av kostnaderna, som blivit en följd av det ändrade programmet, har med tillämpande av samma beräkningsgrunder som tidigare, beräknats till 47 000 kronor.

Läggas dessa 47 000 kronor till den ursprungligen beräknade kostnaden för tegelhuset, 252 000 kronor, utgör den *före* byggnadens påbörjan-

Installation med Elektrolux luftkylda inbyggnadskylskåp M 30.

**BYGGMÄSTAREN
ARKITEKTEN OCH
HYRESGÄSTERNA**

UPPSKATTA ALLA

ELEKTROLUX KYLSKÅP

de beräknade totalkostnaden 299 000 kronor.

Arbetsplatsens räkenskaper äro tyvärr ännu ej definitivt avslutade, men efter ett preliminärt sammandrag av kostnaderna har arbetsledaren meddelat, att totalkostnaden för byggnaden torde röra sig om ca 284 000 kronor mot beräknade 299 000, en differens alltså av minst 5 %.

Denna differens, i och för sig obetydlig, kan förklaras av de relativt låga administrationskostnaderna, vartill även kommer, att vinstmarginalen helt eliminerats därigenom att arbetena som ovan angivits utförts i egen regi.

Av ovanstående redogörelse för de verkliga kostnaderna torde det ej vara oberättigat antaga, att även kalkylerna för byggnaden, ifall den uppförts av trä, skulle visat sig lika hållbara, varför den beräknade skill-

naden mellan kostnaderna för tegel- och träalternativen med all sannolikhet torde ligga verkligheten så nära, som man över huvud taget beräkningsmässigt kan komma till.

Totalkostnaden för tegelhuset ifråga inkl. tomtkostnad utgör:

38:40 kronor pr m³ byggnadsvolym (total volym) och 217:— kronor pr m² nettovåningsyta.

Om årshyran beräknas efter 7,5 %, skulle denna utgöra 16:40 kronor pr m² nettovåningsyta.

Slutsatser.

Frågan om val av material vid planerande av byggnader har på grund av ämnets mångsidighet ej annat än helt skissartat kunnat beröras i ovanstående anteckningar. Det exempel, som valts för frågans belysning, synes mig emellertid klart giva belägg för den inom fackmannakretsar stadgade uppfattningen, att de kostnader, som från början nedläggas på utredningsarbete för bestämmande av lämpligaste byggnadsmaterial äro synnerligen väl använda pengar. I förestående exempel ha vi ju sett, att man för praktiskt taget samma kostnad som ett trähus fick ett tegelhus och därmed också en byggnad, som är den ursprungligen projekterade *avsevärt* överlägsen.

Man kan möjligen invända, att det valda exemplet är ett specialfall, där stenhuset kommer i en gynnsammare ställning än vanligt, emedan man i träalternativet räknat med utvändigt reveterat och invändigt likaledes helt putsat trähus. För ett hyreshus i stad, som det här är fråga om, torde dock dessa fordringar på ett trähus, åtminstone i de tätbebyggda områdena, vara oefftergivliga bl. a. med hänsyn till brandrisken. Materialvalets betydelse ur kostnads-synpunkt för egnahemsvillor framgår av mitt ovannämnda föredrag.

N. LUNDGREN
GEFLE

Tel.-adr.: Skorsten Rt. 151

Järnmerade
Skorstenar
enl. egna patent

Omkring 1,500 st. (50,000 m.) byggda
Ägare av *Upsala Norra Tegelbruk, Upsala*

Största skorstensbyggnadsfirma i Skandinavien
Bland byggda skorstenar märkas:
Falconbridge Nikkelverk A/S, Kristiansand, Norge, syrafast skorsten - - 1 st. å 116 m.
Ljusnans Sulfatfabrik, Marmaverken - - 1 " 106 "
Uddeholms A.-B., Sulfatfabriken, Skoghall 1 " 103 "
Östrands Sulfatfabrik, Östrand - - - 1 " 103 "
Korsnäs Sågv. A.-B., Sulfatfabriken, Gefle 1 " 102 "
Örebro Pappersbruks A.-B., Örebro - - 1 " 101 "

Åskledare uppsättas.
Reparationer, om- och påbyggnader under drift.
Eld- och syrafasta arbeten.
Ångpanne-, ugn- och andra industriella inmurningar.
Erfaren arbetarstam, i vilken yrket gått i arv i fyra generationer inom firman.

Disponentbostaden, Sandvikens Jernverks A.-B.

Uppförd av högporöst tegel från
SALA TEGELBRUK

Utomordentlig lera,

modernaste tillverk-

ningsmetoder,

driftkontroll,

noggrann sortering,

göra vårt **högporösa murtegel** till marknadens
bästa och billigaste byggnadsmaterial

Sala Tegelbruks A.-B.

SALA - Tel. 12 och 718

Bostadsproduktionen.

Av byråchefen Bertil Nyström.

(Sammandrag av artikel i Skandinaviska Kreditaktiebolagets Kvartalskrift.)

"Byggmästaren intresserar sig inte det ringaste för befolkningspolitik, Myrdal och det där", hörde Red. någon säga en gång. Det ligger kanske något i det, att den praktiskt arbetande byggnadsfackmannen som sådan ej reflekterar närmare över de djupare grunderna till efterfrågan på bostäder. Men vill man följa byggnadskonjunkturerna är det nödvändigt, att man går in på de frågor, som behandlas i nedanstående artikel.

Red.

Vid studier av bostadsproduktionen i vårt land måste man betrakta landsbygden för sig och städerna för sig, enär någon fortlöpande statistik icke finnes för landsbygden på grund av att offentlig byggnadskontroll saknas. Ungefär två tredjedelar av befolkningen bor på landsbygden, varför byggnadsverksamheten där är av mycket stor betydelse för bostadsproduktionen i sin helhet.

Landsbygden.

Man känner endast styckvis genom några specialundersökningar, hur landbygdsbefolkningen bygger och bor. Man vet dock, att det finns åtminstone en miljon bostadslägenheter på landet och även om hänsyn tages till folknumerärens stillastående, torde årliga bostadstillskottet knappast kunna anses vara lägre än 1 %. Detta skulle motsvara ca 10 000 bostäder per år till en sammanlagd kostnad av 40—50 mill. kr, vilken säkerligen skulle mer än fördubblas, om hänsyn även togs till ekonomibyggnader, reparationer o. d.

Sedan mer än trettio år har staten till mindre bemedlade på landsbygden beviljat förmånliga egnahemslån och

årligen tillkomma på denna väg ca 4 000 egnahem, representerande en lånesumma av inemot 20 mill. kr och ett totalvärde sannolikt överstigande 30 mill. kr. Av egnahemmen utgöres dock ej mer än omkring hälften av förut obebyggda jordbruks- eller bostadslägenheter, men denna nykolonisation har under de senaste åren utökats med åtskilliga hundratal s. k. arbetarsmåbruk, finansierade med särskilt anvisade medel avsedda för skogsarbetare och andra säsongarbetare.

Statshjälpen.

Särskilt i jordbruksbygderna med deras avtagande folknumerär träder emellertid nybyggnadsbehovet tillbaka för ombyggnader och reparationer. Under den depression, som nästan sedan världskrigets slut tryckt sin prägel på jordbruksnäringen, ha lantbrukarna i betydande utsträckning varit tvungna eftersätta underhålls- och förbättringsarbeten på sina egna och lantarbetarnas bostäder. Detta förhållande i förening med att den allmänna arbetslöshetskrisen började göra sina verkningar gällande även ute på landet, var huvudanledningen till att 1933 års riksdag anvisade ett belopp av 10 mill. kr till förbättring av de mindre bemedlades bostäder på landsbygden. Beloppet utökades genom beslut av 1934 och 1935 års riksdagar till 33 mill. kr, varav omkring fyra femtedelar utgått i form av förbättringsbidrag utan återbetalningsskyldighet och en femtedel som nybyggnadslån. Medlen beräknas förslå till upprustning av ungefär 45 000 lägenheter för en totalkostnad av ca 65 mill. kr, varvid sålunda omkring halva beloppet skulle utgå av enskilda medel. Jordbruks-

näringsens förbättrade räntabilitet under den senaste tiden kan förväntas medföra en ökning av de enskildas insatser för bostädernas förbättring men samtidigt en omläggning av den härpå inriktade statshjälpen.

Stadssamhällena.

Stadssamhällena äro lättare att studera ur bostadssynpunkt, enär en utförlig statistik finnes. Diagram 1 avser att belysa bostadsproduktionens utveckling sedan 1913 i dess växelverkan med vissa befolkningsförhållanden. Vid uppritandet av kurvorna ha endast medtagits 273 orter som svara för 9/10 av de senaste årens bostadstillskott. På Stockholm kommer omkring 1/3 av det totala årliga lägen-

hetstillskottet, vilket visar huvudstadens stora betydelse. Ur byggnadskostnadernas synpunkt blir Stockholms betydelse ändå större, ty på grund av högre enhetsvärden motsvarar dess del i lägenhetstillskottet inemot hälften av totala byggnadskostnaderna.

Folkökning, hembildning, bostadsproduktion.

För att söka sambandet mellan folkökning och hembildning samt bostadsproduktion har å diagram 1 inlagts kurvor för folkökning och giftermålsfrekvens. Då emellertid inflyttningen till städerna spelar den största rollen för folkökningen och denna huvudsakligen utgöres av vuxna människor,

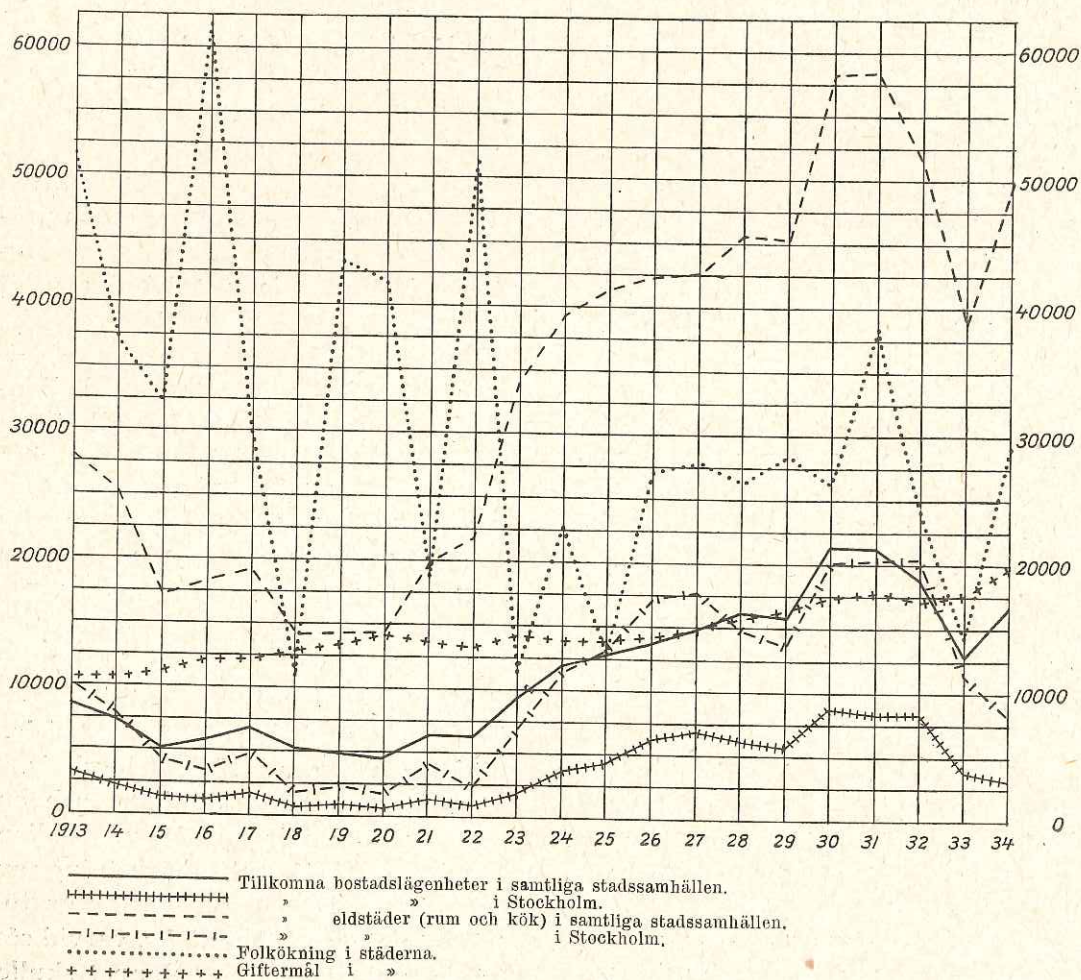

Diagram 1. Bostadsproduktion och folkökning i Sveriges stadssamhällena 1913—1934.

kan den nutida befolkningsundersökningen antagas representera ett betydligt större behov av nya bostäder än den tidigare. Emellertid utgöres de inflyttande till stor del av ogifta arbetssökande, som de första åren i allmänhet äro inneboende. Först när de fått bättre inkomster kunna de uppträda som spekulanter på hyresmarknaden. Ur folkökningen är sålunda bostadsbehovet rätt svårt att erhålla. Någon egentlig statistik över hushållsnybildningen finnes ej heller. Man synes emellertid kunna räkna sig till, att i städerna antalet hushåll stigit med ca 34 % mellan 1910 och 1920 samt med 20 % mellan 1920 och 1930, sålunda väsentligt mer än folkmängdsökningen, som utgjorde 28 resp. 14 %. Hushållen hade sålunda blivit flera — fast mindre — och erfordrade ökat antal bostadslägenheter.

Beträffande giftermålsfrekvensen ge utförda demografiska undersökningar vid handen, att vi för närvarande befinna oss mitt i en enastående familjebildnings epok, i det att de stora årskullarna från tiden närmast efter sekelskiftet hålla på att växa upp i de äktenskapsbildande åldrarna. Trots avtagande folkökning, som återspeglar fruktsamhetens starka nedgång under de senare årtionden, fortsätter familjebildningen i relativt och absolut snabbare takt än tidigare och denna starka tillväxt i antalet familjer kommer med sannolikhet att fortsätta ytterligare något årtionde framåt.

Köpkraftens förändringar.

Den kraftiga hushållsbildningen utgör otvivelaktigt en huvudanledning till det senaste decenniets starka och ihållande ökning av bostadsproduktionen. Men även ett starkt och till-

Förbättra utan att fördyra

Detta varumärke stämplas på baksidan av varje skiva.

Vare sig Ni bygger nytt, inreder eller reparerar, kan Ni höja kvaliteten hos Edert arbete med någon eller några av Masonites *fyra* kvaliteter — och detta utan att totalkostnaden blir större. Det beror på Masonitens format, smidighet och lätthet att bearbetas. Överallt, där Ni önskar kvalitet till rimligt pris där är platsen för

MASONITE

— den äldsta svenska träfiberskivan

Aterförsäljare på alla större platser i landet.

Huvudförsäljare: P. W I K S T R Ö M J:r — Stallgatan 3, Stockholm. Tel. 10 99 25.

tagande bostadsbehov kan dock ej göra sig gällande med mindre erforderlig köpkraft står till förfogande. För arbetarklassen och därmed jämställda i städerna har även köpkraften funnits, ty enligt socialstyrelsens lönestatistik, har genomsnittliga penninglönen per år i varje fall icke sjunkit under perioden 1925—34, och då levnadskostnaderna i allmänhet nedgått med drygt 10 % och livsmedelskostnaderna enbart med ca 25 %, föreligger en ökning av reallönen med omkring 15 % på tio år. Denna behållna löneinkomst har gjort det möjligt att förhyra nya och bättre bostadslägenheter, låt vara att i jämförelse med år 1925 kvarstår en hyresökning av i genomsnitt 8—10 %. Hyrorna ha emellertid varit i sakta sjunkande sedan 1931—32, ehuru med växlande belopp å olika orter och för olika lägenhetskategorier.

Hyressänkningarna.

För byggnadsföretagarna har givetvis hyresnivåns sänkning varit kännbar även om den delvis kompenseras dels genom i stort sett sjunkande byggnadskostnader och dels framför allt genom rikligare och billigare kapitaltillgång. Den normala räntan för bottenlån i större stadsfastigheter uppges tidigare ha legat vid 4 à 4 1/2 %, men lär i början av 1935 sjunkit till ungefär 3 1/4 % för att efter halvårsskiftet stiga till ca 3 1/2 % med tendens till dragnings uppåt. Det är ju ett känt förhållande, att en bostadsfastighets förräntningskostnader utöva det förhållandevis största inflytandet på den erforderliga hyresavkastningen. Enligt en inom Stockholms stads fastighetskontor verkställd analys skulle en sänkning av förräntningskostnaden med 10 % möjliggöra en hyressänkning av 7,5 %, men det bör framhållas,

Antal bost.-läg.

Antal bost.-läg.

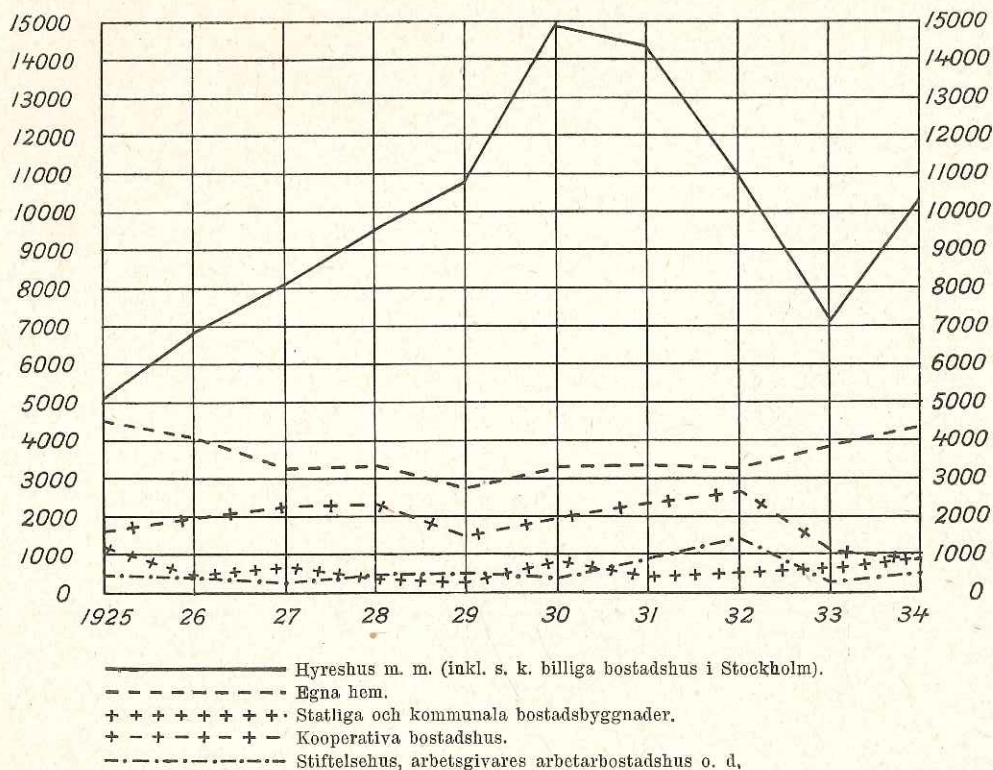

Diagram 2. Bostadsproduktion i stadssamhällena under åren 1925—1934 med fördelning efter byggnadsföretagens art.

att relationen härvidlag även påverkas av lånesummans fördelning och placering.

Fastighetskreditens förbilligande synes ha inverkat ej blott på bostadsproduktionen utan tidvis även på byggnadsverksamheten för kommersiella, industriella o. d. ändamål, fast några bestämda siffror härför kunna icke anges.

Byggnadsföretagens art.

De olika slagen av byggnadsföretag och deras betydelse för bostadsproduktionen i stadssamhällena framgår av diagram 2. Huvudfaktorerna å ena sidan hyreshusbygget, å den andra egnahemsbygge i form av en- eller tvåfamiljshus eller kooperativa bostadsföreningshus. Medan det individuella och kollektiva egnahemsbygget visar en tämligen jämn kurva med 4 000—6 000 lägenheter per år, uppvisar hyreshusbyggandet kraftiga årliga växlingar mellan 5 000 och 14 000 lägenheter, utgörande mellan 2/5 och 2/3 av totala lägenhetsproduktionen.

Slutsatser.

Den ovan lämnade redogörelsen för bostadsproduktionen och dess drivande krafter stannar vid utgången av 1934. På det hela taget var antalet lägenheter under byggnad lika stort i fjol som 1934, vilket tyder på att man

skulle kunna tro, att de goda byggnadskonjunkturerna skola hålla sig åtminstone någon tid framåt.

Såsom den föregående framställningen utvisat, finnas också skäl för ett dylikt antagande. Visserligen har den senaste tiden medfört en viss stegring av levnadskostnaderna och särskilt av livsmedelsprisen, men denna synes för de breda lagren motvägas genom en ävenledes framträdande tendens till ökning av arbetslönerna. Och även om det huvudelement i bostadsefterfrågan, som utgöres av den kraftiga familjebildningen, under omständigheternas tryck skulle förlora något i betydelse, kvarbli och verka inom de ekonomiska möjligheternas ram andra drivkrafter. Bland sådana må nämnas angelägenheten av förbättrad utrymmesstandard för vår i jämförelse med åtskilliga andra länders skäliga trångbodda arbetarbefolkning, vidare det år för år växande behovet av sanering och ombyggnad av äldre stadsdelar samt slutligen de allt mer framträdande kraven på bostadsförsörjning från det allmännas sida beträffande sådana befolkningsgrupper, som ej äga ekonomiska möjligheter att själva lösa sin bostadsfråga med anlitande av den privata eller den kooperativa byggnadsverksamheten.

*

Det finns dock andra skäl, som visa, att man ej bör se alltför optimistiskt på byggnadsmarknaden i år speciellt beträffande landsbygden. Studerar man årets statsverksproposition jämförd med tidigare års, finner man att ett flertal poster, som skulle gått till byggnadsverksamheten, saknas. Härtill skall TEGEL återkomma i ett annat nummer.

Red.

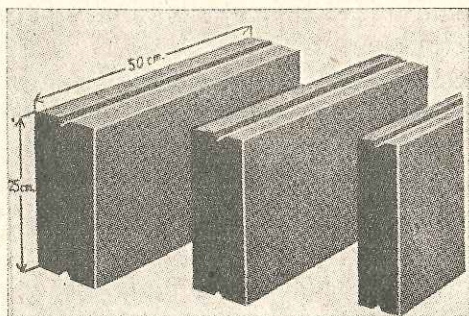
Töreboda

Grävmaskiner och
Murtegelpressar

av modernaste konstruktion till
mycket moderata priser rekommenderas. Begär offert från

Töreboda Gjuteri & Mek. Verkstads A.-B.

Töreboda

Högporösa TEGEL- mellanväggsplattor

Spikbara

Enligt vid Statens Provningsanstalt utförda prov fasthålls inslagen spik bättre än i andra jämförda material.

Brandsäkra

Intet av de i marknaden förda materialen för mellanväggar kan ha större brandsäkerhet än tegel. Den vanligast förekommande mellanväggsplattorna äro ofta tillverkade av brännbara ämnen. Vid av Statens provningsanstalt utförd undersökning visade sig att högporösa plattor motstod brandprovet avsevärt bättre än andra jämförda.

Ljudisolerande

Enligt av professor H. Kreüger utförda undersökningar äro våra högporösa mellanväggsplattor mera ljudisolerande än jämförda material.

Volymbeständiga

Denna egenskap har kanske den största betydelse vid valet av mellanväggsplattor. Sprickbildningen med åtföljande efterjusteringar äro ganska vanliga då andra material använts.

Fukt-, Salt- och Svavelutslag

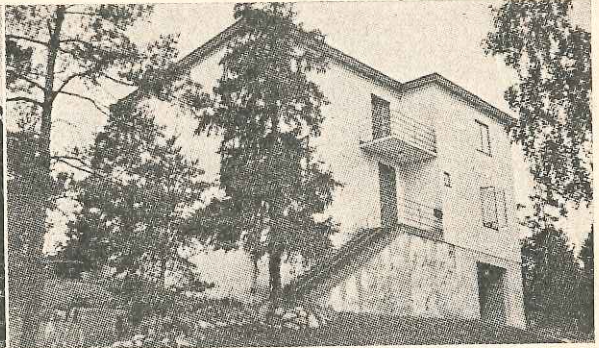
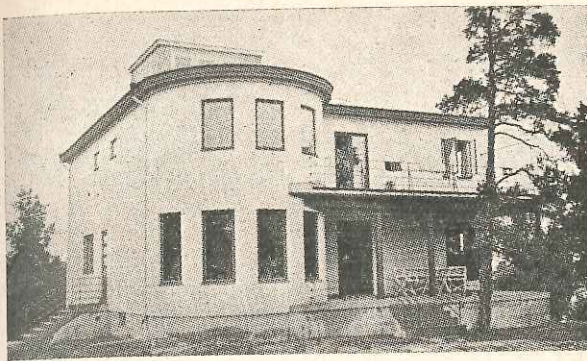
förekomma icke såsom vid användandet av flera andra material då dessa plattor äro fullt torra och fria från salt och svavel. Härigenom undgås de ofta förekommande ommålningsarbetena. Putsnings kan utföras tidigare enär tegelplattor torra fortare än andra material.

Tegelbrukens Försäljningsaktiebolag

Sveavägen 21

Stockholm

Telefon 233115

En större och en mindre villa av högporöst tegel.

Av arkitekt Georg Lindberg.

Bland de nyare byggnadsmaterial, som under senare år utexperimenterats, måste man anse det högporösa teglet vara synnerligen lämpligt till stomme vid uppförande av mindre byggnader såsom villor och egnahem, där man önskar en högre standard än vad en byggnad uppförd av trä erbjuder. Och det är anmärkningsvärt, att man i allmänhet kan få denna höga standard utan extra byggnadskostnad. Jämfört med trähus erbjuder en villabyggnad av högporöst tegel många fördelar. Bland dessa är det en som i allmänhet bortglömts vid diskussionerna. I ett trähus ha väggarna otrolig förmåga att vilja röra sig vid olika årstider, i synnerhet efter det moderna uppvärmningssystemets tillkomst. Detta medför sprickbildning med åtföljande upprepade kostnadsutlägg för lagning.

Arbetsättet med murning av högporöst tegel är det hävdvunna och ställer ej en mindre byggnadsföretagare inför nya problem, vilket däremot ofta kan inträffa då andra oprövade material användas. Isolering och bärighet erhålles samtidigt genom väggar av

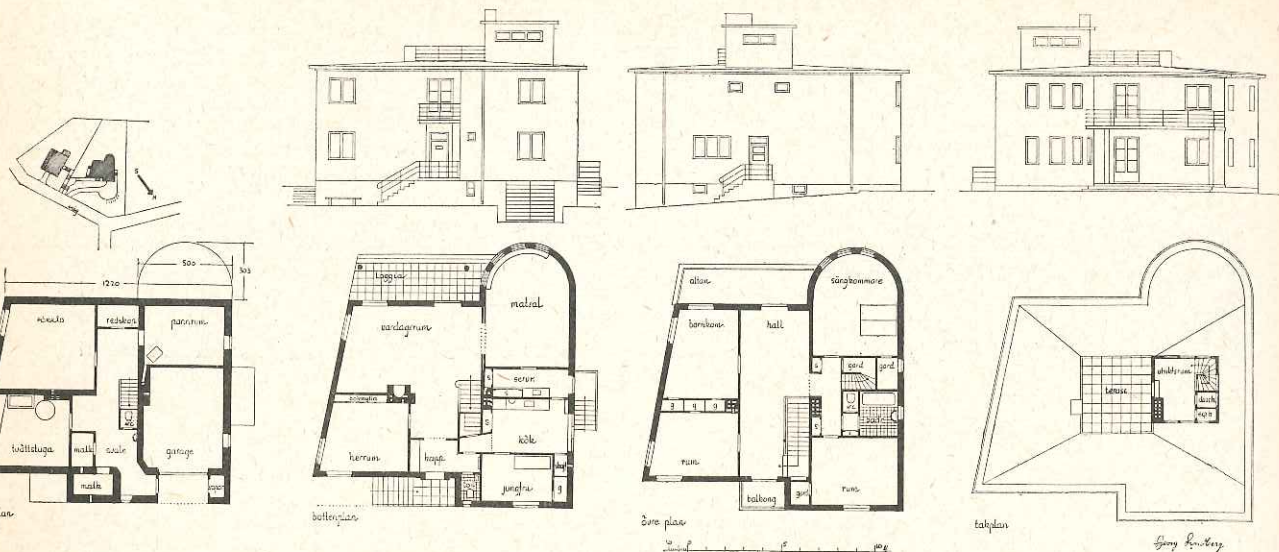
högporöst tegel utan att flera lager behöver fogas vertikalt mot varandra. Utbyggda bågformade partier äro lättare att utföra i tegel än i trä.

Vid planerandet av en mindre byggnad av högporöst tegel bör man söka undvika alltför tillkrånglade konstruktioner av järn i ytterväggarna. Spännvidden över fönster- och dörröppningar tages lämpligast ej större än att valv över dessa kunna stå i tegel.

Undviker man som sagt alltför invecklade konstruktioner har det visat sig att entreprenadkostnaden för en villabyggnad av högporöst tegel ej blivit högre än om byggnaden uppförts i trä. Med de gedignare och för framtiden mera bestående egenskaper som en byggnad av högporöst tegel erbjuder framför en av trä, får man önska att det högporösa teglet skall komma till ännu större användning.

Tegelvilla i Ålsten.

På grund av tomtens koniska form och terrängens beskaffenhet har byggnaden erhållit en mindre vanlig form. I stället för en inredd vindsvåning ansågs på grund av byggnadens höga belägenhet och sammanträngda form

lämpligast med plant tak, varigenom byggnaden sedd nedifrån vägen ej skulle verka så hög och upptornad. Beträffande planerna märkes i källaren, förutom de vanliga utrymmena ett större förrådsrum som ersätter förlorat vindsutrymme, dessutom W. C. samt tvättställ i svalen. För soptunor finnes särskilt ventilerat utrymme på sidan om den indragna garageporten. Därigenom slipper man belamra tomten med dessa föga tilltalande möbler.

Bottenvåningen saknar den vanliga hallen och man kommer genom ett större kapprum direkt in i vardagsrummet. Därifrån leder trappan till övre våningen. En dylik trappförläggning skapar liksom intimare kontakt mellan rummen i de båda våningarna. Ibland anses dock vardagsrummet bli mindre ostört i synnerhet i familjer med många barn.

I övre våningen finns en genomgående hall med utsikt åt tvenne motsatta håll. Från denna kommer man medelst trappförbindelse till uppbyggnaden på taket som inrymmer ett utsiktsrum jämte dusch. Terrassen utanför utgör under sommaren en luftig tillflyktsort med möjlighet till solbad på samma gång som man kan avnjuta

utsikten över Mälaren och fjärrvyn av Stockholms tornspiror.

Byggnaden är uppförd av *högoröst tegel* på grund av betong. Bjälklagen äro av trä. Invändigt äro så gott som alla utrymmen putsade.

RÄLS

(ny eller begagnad)

Flyttbara spår

Växlar och vändskivor

Hjulpar och rullager

Tippvagnar

Ång- och motorlokomotiv

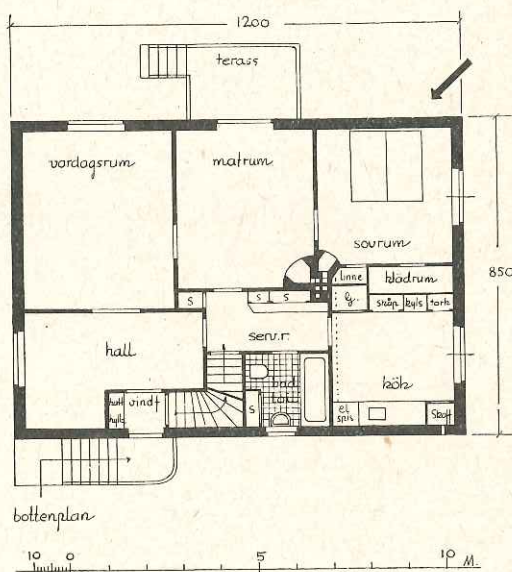
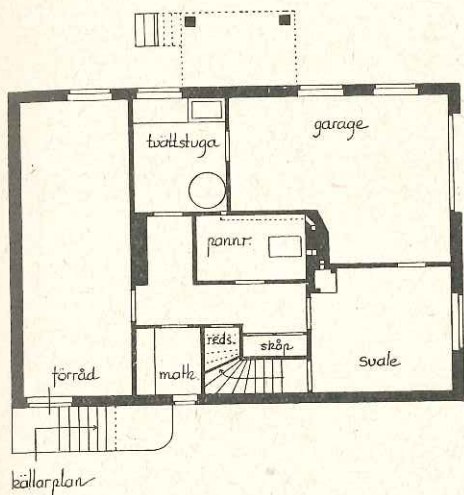
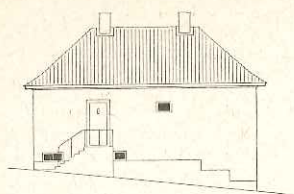
GRÄV-
maskiner

BEGÄR KATALOG

Carl Ström A/B

Stockholm C - Tel. 10 05 52

Parkettgolv i vardagsrum, matsal och övre hall. Yttertaket är belagt med dubbelfalsad plåt på pappunderlägg. Fasaderna vitputsade med grönmålat snickeri.

Byggnadskostnad ca 56 000 kronor.

Tegelvilla i Ulvsunda.

Byggnadsplatsen utgör en mot väg sluttande tomt i kv. Tegelsjö. Mot vägsidan har källargolvet kommit att ligga i markens nivå. Planerna utarbetades efter ägaren intentioner. Så för-

Besök

Lunchrestauranten Spanska Gården

Bazargatan 10 - Telefon 11714
och Lunchrestaurant

SKUM

Kungsgatan 23. Telefon 18814
Göteborg

A.-B. Laurents Byggnadsvaror, Sundsvall

Vanligt murtegel och lättmurtegel av högsta kvalitet.

Frostbeständigt. Lättarbetat.

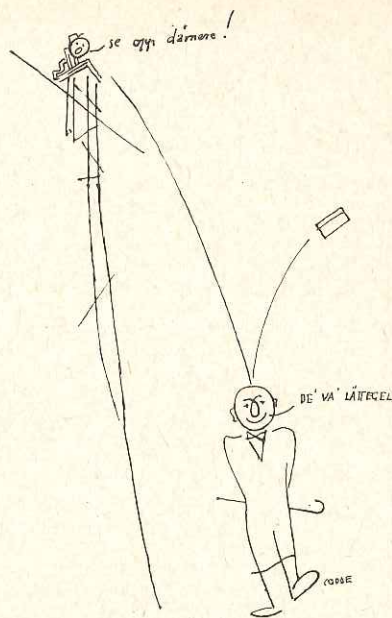
Största tryckhållfasthet i förening med lägsta volymvikt.

lades köket i sydvästligt väderstreck, då man därifrån hade utsikt åt Drottningholmsvägen och husmodern ansåg sig tillbringa mesta tiden därstädes och önskade sol. Hatt- och kapphylla har placerats i vindfånget, vilket visat sig gå bra, om man vill spara på utrymmet. Från hallen glasdörrar in till vardagsrummet. Öppen spis i matrummet och en mindre dylik i sovrummet för att uppvärma detta under svala vår- och höstdagar. I källaren en svale, även med öppen spis. Rummet användbart som lek- eller slöjdrum.

Byggnaden är uppförd av *högporöst tegel* på betonggrund. Yttertaket täckt med enkupigt taktegel. Invändigt äro alla väggar och tak putsade. Golv av ekparkett i vardags- och matrum. Plattgolv i badrum, övriga golv belagda med linoleum.

Byggnadskostnad ca 22 500 kr.

S
T
E
N
på
S
T
E
N

Högporöst eller lätttegel
va de'.

Tidsenligt

Tegelbruk

centralt beläget i folkrikt trakt, där ovanligt stor byggnadsverksamhet råder och med god tillgång till mycket lämplig lera, är till salu av nuvarande ägaren, som innehaft bruket i 40 år. Närmare upplysningar lämnas efter hänvändelse till

J. F. Hjelmqvist

KARLSKOGA.

Tel. 49.

Trähusen

ha svårt att slå rot i Skåne framhöll en talare vid en debatt i Ystads stadsfullmäktige om blivande småstugebebyggelse. Om möjligt böra stugorna därför uppföras i sten. Kommitténs ordförande meddelade att båda alternativen undersökts. Stenhusen visade sig bli 2 000 kr dyrare, "men nu förefaller det, som om stenhusen skulle dala i pris dag för dag, så kanske..."

Då man skall fastställa, vilket av två alternativ som är fördelaktigast ur ekonomisk synpunkt, är det icke endast anläggningskostnaderna, som skola ställas mot varandra. Innan man träffar avgörandet, skall man jämföra alla faktorerna: anläggningskostnad, kvalitet, underhållskostnad, uppvärmningskostnad, brandförsäkringskostnad, livslängd etc. Först då man tagit hänsyn till alla dessa termer, bli alternativen allsidigt belysta ur ekonomisk synpunkt. Gör man en sådan jämförelse, finner man genast, att tegelhusen bli billigast och bäst.

Egnahemsbyggandet

ökar allt mer i omfattning. Förorterna hålla på att överflygla inre staden och vi stå inför en omvälvning på bostadsområdet, säger fastighetsdirektör Dahlberg i Stockholm.

Antalet tomtupplåtelser i förstäderna i Stockholm uppgick 1935 till 387, därav 250 småstugor och under det år, som kommer, väntar man att bostadsbebyggelsen skall draga sig än mer ut mot förstäderna.

I detta samband kan nämnas, att Göteborgs stadsfullmäktige ha beslutat, att ett nytt småstugueområde skall anläggas vid Frändtorp. 152 000 kr ha anslagits till byggnadslån och 674 200 kr till gator och ledningar.

Ovanstående anföres som ett apropå till den diskussion beträffande egnahemsbyggena, som anfördes i föregående nummer av TEGEL. Befolkningen söker sig alltmer ut från städernas centrala delar med deras höga hyror till billigare områden, där man bygger sig egnahem. Och byggnadsverksamheten inriktas allt mer på detta slag av bostäder. Det är därför på tiden, att tegelindustrin rustar sig för att ta hand om egnahemsbyggandet och sätter in något för att visa egnahemsbyggarna, vilka otvivelaktigt stora fördelar det innebär för dem att bygga tegelhus.

Synligt tegel invändigt.

I Amerika bygger man i allt större utsträckning sina villor av tegel. En intressant arkitektonisk nyhet är att man låter teglet vara synligt även invändigt, åtminstone i en del utrymmen och likaså utför man golven med synligt tegel. Ovanstående bild ger en interiör från en amerikansk villa utförd på detta sätt. Även i Sverige där tegelvillan går mot sin framtid, har liknande byggnadssätt tillämpats och en sådan villa kommer att beskrivas i nästa nummer av TEGEL.

TEGEL

FASADTEGEL
1, 4 - TEGEL
MURTEGEL

m. fl.

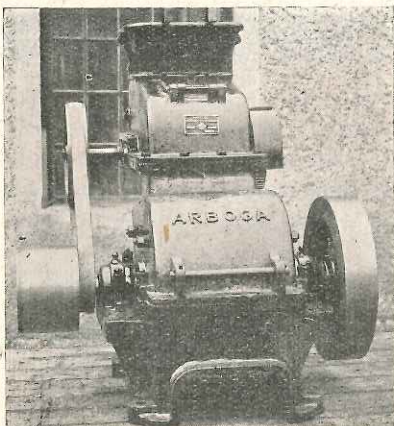
GÖTEBORGS TEGELAKTIEBOLAG

Kyrkogatan 4
GÖTEBORG

TELEFONER: Kontor: 313 68
Upplag: 320 11

"Röbo gula"

fasadtegel behandlas i en artikel av arkitekt N. G:son Friberg i nr 21 av "Tidskrift för byggnadskonst" förra året. Efter att ha berättat behovet av ett gult fasadtegel, beskriver arkitekt Friberg ett hyreshus på Fredhäll, byggt för inflyttning 1 april i år. I detta använde han fasadtegel för att undvika de obehag, som en putsning av fasaderna efter inflyttning medföra. På grund av den färgsättning, som Byggnadsnämnden förordnat, kunde ej det vanliga röda teglet komma i fråga.

Vår slungkvarn

är ypperlig
för krossning
av tegelskär

A.-B. Arboga Mek. Verkstad, Arboga

Telegrafadr.: Verkstaden
Telefoner: 13, 15, 16.

Arkitekt Friberg slutar med följande uttalande:

"Jag är alldeles övertygad om, att "Röbo gula" skall på ett utmärkt sätt fylla den brist på ett ljust tegel, som faktiskt förelegat. Det ger fasaden en i och för sig behaglig yta och bryter sig ej ut ur sammanhanget med kringliggande ljusputsade byggnader".

Törsten

— orsak till de höga byggnadskostnaderna för 100 år sedan?

I "Zeitschrift für das gesamte Bauwesen",

INREGISTRERAT VARUMÄRKE

Heby Tegelverk är Skandinaviens största och förnämsta med en årsproduktion av över 10 milj. taktegel. Tillse att varje panna är stämplad med "Heby Tegelverk", vilket utgör en garanti för att Ni erhåller

ORIGINAL Heby Taktegel

som är känt och erkänt som
landets förnämsta fabrikat

Heby Tegelverk

Sköldberg & C:o - Heby

Kommanditbolag

Telegramadress: *Hebytegel*
Telefoner: 18 och 19

Ägare av: *Heby Nya Tegelbruk,
Heby Norra Tegelbruk, Hårsbäcks
Tegelbruk och Tegelbruket Funkis*

Tenggrenstorps Tegelbruk

VÄNERSBORG Tel. 168, 820

TILLVERKNINGSKAPACITET:

DIV. MURTEGEL . . . 5.000.000

TAKTEGEL 3.000.000

DRÄNERINGSRÖR . . . 1.500.000

V I T I L L V E R K A

1,4 TEGEL

vars första nummer utkom 1835, återfinnes följande passus:

”Huru länge skall man fortfara med att bit-tida och sent traktera murare, timmermän, kort sagt alla byggnadshantverkare med vin och mat? Ger man dem icke rätt så mycket, så arbeta sådana, som vanligen inte förtä sig, nästan ej alls. Varje steg överväges nog, varje sten vändes tio gånger, över varje kär-ra sand eller sten hålles först en predikan. Byggherren blir den lidande i varje fall. Han bör därför avskaffa dessa gamla seder och ackordera med mästarna om bättre lön, i vil-ken morgon- och aftonmål inbegripes. Ty då spar han tid, pengar, möda och förtret och gör icke endast sig själv utan även de bättre ar-betarna en tjänst, enär de då kunna spara nå-got, om de vilja vara måttliga. Ligger inte just i detta missförhållande orsaken till att man skriar över de höga byggnadskostnader-na?”

Murarnas törst synes för 100 år sedan ha släckts av byggherren. Somligt ändrar sig un-der tiderna och somligt ändrar sig ej.

Socialt . . .

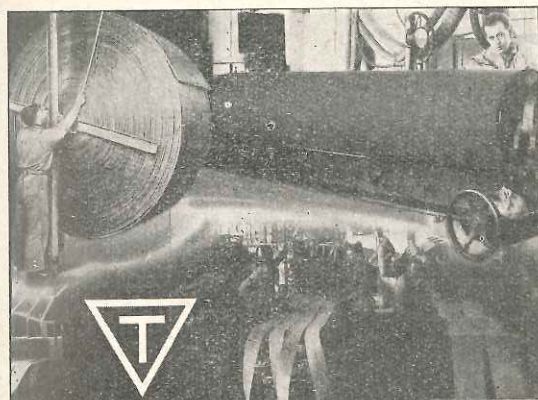
En stor dagstidning skrev för någon tid sedan

i sin ledare: ”Det finns två slags byggnads-verksamhet. En som bygger för ett okänt be-hov och en som bygger för ett känt. De som bygga för okända behov kallas fullt riktigt för spekulationsbyggmästare. För dem som byg-ga för ett känt behov finns ännu inte något namn. Man skulle kunna kalla dem för sociala byggmästare.”

Man frågar sig, vilka behov som äro kända och vilka som äro okända. Det torde aldrig kunna finnas några bryggerier, som tillverka pilsner endast för kända behov. De äro alltså alla spekulationsbryggerier. Sociala brygge-rier vore lösningen! Och alla bagare, som till-verka limpor för vem som vill komma och kö-pa dem, äro spekulationsbagare. Inte löser man några problem genom att söka åstadkom-ma slagord genom dylika klichéer.

Bostadskreditkassans

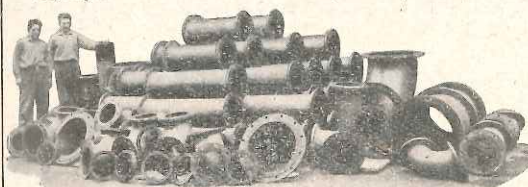
broschyr om egnahemslån visar två bilder av en trävilla. Då tegelvillorna äro lika billiga och därjämte erbjuda större säkerhet ur låne-synpunkt hade opartiskheten krävt, att den ena bilden visat en villa av högporöst tegel.

TRELLEBORG

Tekniska Gummivaror

Transportband	Drivremmar
Valsbeklädnader	Gummislangar
Mjukgummibeklädnader	Hårdgummibeklädnader

TRELLEBORGS GUMMIFABRIKS AKTIEBOLAG
Stockholm TRELLEBORG Göteborg

Edra trycksaker

● av alla slag — även de mest specialiserade affärstryck — utföres snabbt, billigt och förstklassigt hos

●
A.-B. Thelin & Beckman
Boktryckeri

Luntmakaregatan 14 Stockholm

Telefon: 114189, 119064

Från SVERIGES TEGELINDUSTRI FÖRENING

Sveriges Tegelin­dus­triförening är en ur konkurrenssynpunkt neutral förening, som arbetar för tegelfabri­ka­tionens och tegelmaterialets höjande i tekniskt avseende. Alla tegelmän ha nytta av att tillhöra densamma. Avgiften är låg och kan bli lägre, om anslutningen blir större. Upplysningar genom sekreteraren, adress Sala, tel. 12 och 78.

Tegel

utkommer i år med 8 nummer, av vilka detta är det första. De följande 7 få utgivningsdagarna: 15 mars, 15 april, 15 maj, 15 aug., 1 okt., 1 nov. och 1 dec. Tidskriftens strävan är att söka tjäna byggnadsfackmannen genom att lämna vederhäftiga, sakliga artiklar och uppsatser om tegelmaterialet, deras användning, utveckling etc. Redaktören hoppas att få påräkna stöd inte endast från alla tegelfackmän utan även från de byggande själva. Alla förslag till uppsatser, notiser, diskussionsinlägg etc., som äro av intresse ur tegelsynpunkt, mottagas tacksamt och redaktören utlovar beredvilligt "feta" honorar alltefter tillgängligt anslag. Att allt bör ses ur tegelsynpunkt är ju knappast någon begränsning, ty bland byggnadsmaterialet spelar ju teglet den viktigaste rollen.

Distribueringen

av tidskriften kommer under 1936 att ske på följande sätt enligt beslut av redaktionskommittén.

Personlig medlem i föreningen erhåller 1 ex. Firmamedlemmar erhålla 1 ex. för varje 50-tal kronor, som betalas i årsavgift. Meningen med detta arrangemang är, att tegelmästare och annan personal anställd hos medlem skola ha möjlighet att erhålla tidskriften.

I övrigt tillställs tidskriften kostnadsfritt samtliga byggnadsfackmän samt vissa myndigheter och institutioner.

Önskemål beträffande erhållandet av tidskriften ställas till föreningens sekreterare, adress Sala. Adressförändringar torde benäget anmälas till redaktionen.

Stipendium.

Sveriges Tegelin­dus­triförening kommer att under 1936 utdela ett stipendium (det Hirschska stipendiet) om 500:—.

Som ämne för studium och avhandling är satt: "Huru bör effektiv driftkontroll utformas vid tillverklig av porösa tegelsorter."

Ansökan om erhållande av stipendiet insändes till sekreteraren i Sveriges Tegelin­dus­triförening, kapten Curt Camitz, Sala och bör åtföljas av de handlingar och uppgifter, som kunna vara erforderliga för styrelsens ställningstagande vid val av stipendiat.

När stipendiat utsetts av styrelsen, utbetalas halva beloppet omedelbart för täckande av kostnaden vid studiernas bedrivande. Efter inlämnande av avhandlingen, som bör vara möjligast koncentrerad, utbetalas återstoden av beloppet.

Ansökan bör vara insänd senast den 1 mars i år.

MARMOR OCH KALKSTEN

för möbler, byggnader och butiksinredningar

Specialité: BYGGNADSMARMOR

C. O. AHLGREN'S MARMORINDUSTRI

Gete­bergs­äng

GÖTEBORG

Telefon 61278

Vid Bomhus Mek. Verkstad

TEGEL UTKOMMER MED 8 NUMMER PR ÅR
EXP. OCH ANNONSAVDELNING: TIDSKRIFTEN TEGELS FÖRLAG
 KUNGSGATAN 32 - STOCKHOLM - TELEFON 23 31 05

Red. träffas efter överenskommelse pr tel. 23 31 15. - Adress: Sveavägen 21

VARDAGAR 10-18
LÖRDAGAR 10-16
SÖNDAGAR 13-17
TISDAGAR och FRE-
DAGAR även 19-21

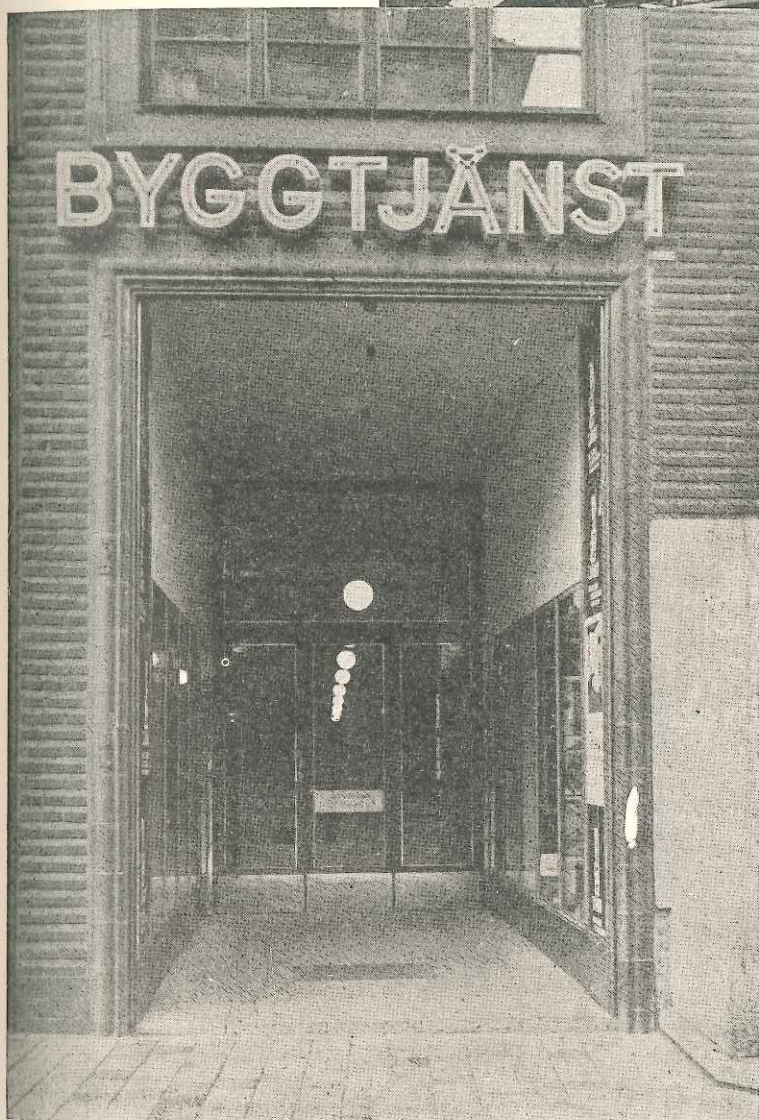
BYGGTJÄNSTS UTSTÄLLNING

BESÖKTES UNDER 1935

AV **53,900**

PERSONER

ELLER **160** PR DAG

Besök den permanenta bygg-
nadsmaterialutställningen
BYGGTJÄNST

- Bästa översikt över moder-
na byggnadsmaterial

- Använd **BYGGTJÄNST**
för informationer i materi-
alfrågor - Fri rådgivning

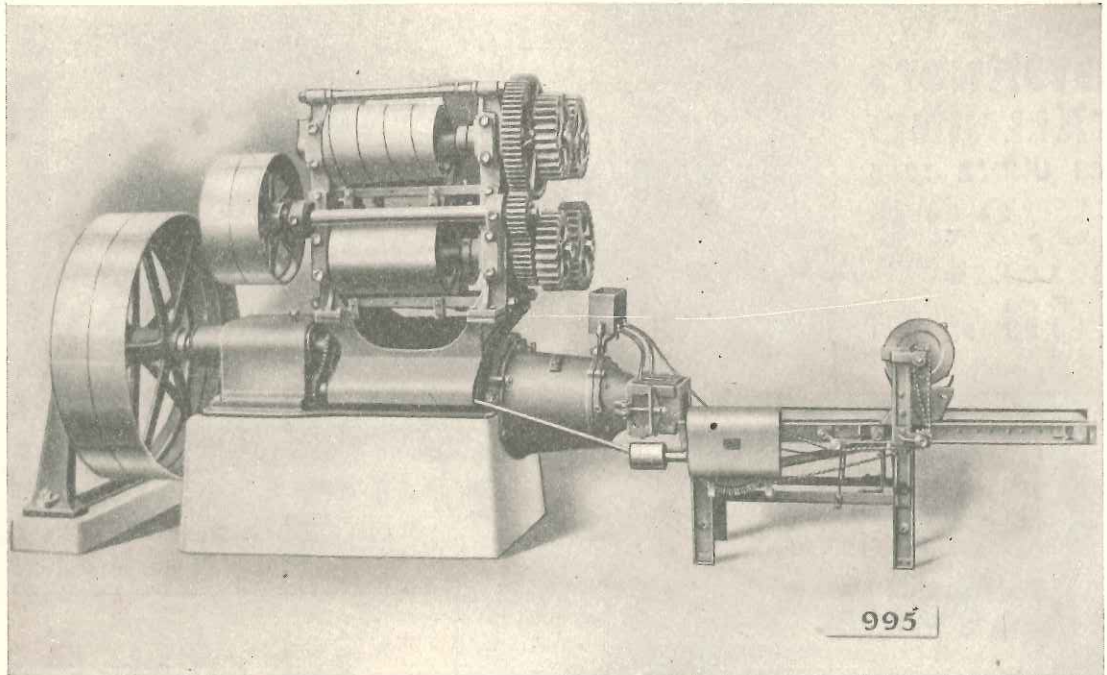
FRI ENTRÉ

TELEFON: 21 22 09 - 11 92 48

STOCKHOLM CENTRUM KUNGSGATAN 32

BYGGTJÄNST

TEGELMASKINER för alla behov

MURTEGELPRESS EFFEKTIV II, kombinerad med aut. avskärningsbord **IDEAL**,

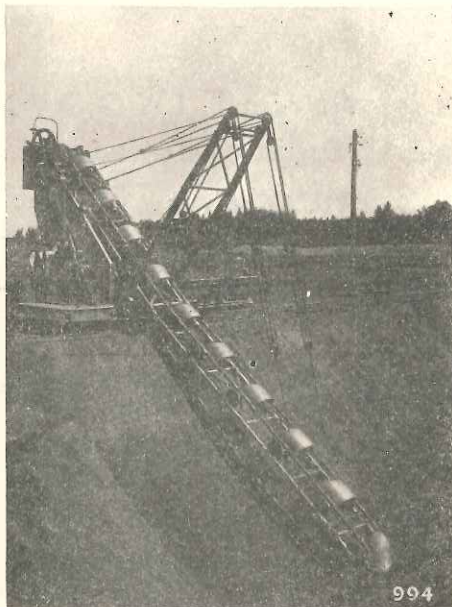
bästa och mest lättgående maskineri för tillverkning av murtegel

Mataresumpar.
Lådmatare.
Kollergångar.

Autom. Transportanordningar.
Torkinrättningar (Kammartorkor)
Ugnar av olika slag.

Kompletta **nyanläggningar** och modernisering av äldre bruk projekteras under garanti.

Grävmaskiner, flera olika storlekar.

Vår
lilla grävmaskin
Q R S 10,

grävförmåga 10 kbm. pr timme,
möjliggör att även mindre tegel-
bruk kunna vinna maskingräv-
ningens fördelar.

Solid och lättskött, liksom de
större typerna.

Infordra offert.

A.-B. ÅBJÖRN ANDERSON, SVEDALA.